

RUS TILI DARSLARIDA IMMERSIV TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Maxmadiyeva G.S.

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: immersiv texnologiyalar, virtual haqiqat, kengaytirilgan haqiqat, rus tili, trening, darslar, metodika .

Ключевые слова: иммерсивные технологии, виртуальная реальность, дополненная реальность, русский язык, обучение, уроки, методика.

Key words: immersive technologies, virtual reality, augmented reality, Russian language, training, lessons, methodology.

Har doim o'zgarib borayotgan ta'lim uslublari va texnologiyalari dunyosida chet tillarini o'rgatish va o'rganish innovatsiyalar katta ahamiyatga ega bo'lgan sohalardan biriga aylandi. So'nggi o'n yilliklarda texnologik taraqqiyot ta'limga yangi yondashuvlarning paydo bo'lishiga olib keldi, ular orasida immersiv texnologiyalar ajralib turadi. Ko'ngilochardan tortib biznesgacha bo'lgan turli sohalarda qo'llaniladi, ular ta'limda, jumladan rus tilini ikkinchi til sifatida o'qitishda ham keng qo'llaniladi.

Immersiv texnologiyalar nima? Immersiv texnologiyalar virtual va kengaytirilgan haqiqat vositalari bo'lib, foydalanuvchi kontent va o'quv materiallari bilan o'zaro aloqada bo'lishi mumkin bo'lgan immersiv stsenariylar va muhitlarni yaratadi. Ular orasida virtual haqiqat (VR), kengaytirilgan haqiqat (AR), aralash haqiqat (MR) va foydalanuvchilarga o'zlarini boshqa joyda yoki muhitda his qilish imkonini beruvchi boshqa shunga o'xshash texnologiyalar kiradi. Rus tilini o'qitishda immersiv texnologiyalardan foydalanish muhim hisoblanadi. Til muhitida immersion: Immersiv texnologiyalarning asosiy afzalliklaridan biri talabalar mamlakatda jismonan mavjud bo'lmasdan, rus tilida so'zlashadigan muhitda o'zlarini suvga tushirishlari mumkin bo'lgan haqiqiy til muhitini yaratish qobiliyatidir. VR yoki AR yordamida qayta yaratilgan stsenariylar o'quvchilarga har xil kundalik vaziyatlarda rus tilini mashq qilishga yordam beradi, masalan, xarid qilish, kafeda ovqat buyurtma qilish yoki ona

tilida so'zlashuvchilar bilan muloqot qilish kabilar kiradi. Nutqni aniqlash texnologiyalari va virtual yordamchilar o'quvchilarga tinglab tushunish va rus tilidagi so'z va iboralarni to'g'ri talaffuz qilishni mashq qilishga yordam beradi. Ovozli ko'rsatmalar va fikr-mulohazalar bilan interaktiv trening rus tilida muloqot qilish ko'nikmalarining oshirishga imkon beradi.

Immersiv texnologiyalarning kelib chiqishi virtual haqiqat, kengaytirilgan haqiqat, aralash haqiqat va interaktiv o'zaro ta'sirning boshqa shakllari kabi turli xil ilmiy va texnik sohalarga asoslangan. Bu yerda immersiv texnologiyalarning evolyutsiyasini aniqlagan bir nechta asosiy fikrlar mavjud:

Virtual haqiqatning rivojlanishi: virtual haqiqat uchun g'oyalar XX asrning o'rtalarida paydo bo'lgan. Virtual muhitni simulyatsiya qilish uchun yaratilgan birinchi qurilmalardan biri 1950-yillarda Morton Xeylin tomonidan ishlab chiqilgan «Sensorama» bo'ldi. Keyinchalik, XX asr oxirida Sega va Nintendo kabi kompaniyalar video o'yin konsollarida virtual haqiqat bilan tajriba o'tkaza boshladilar. Kompyuter grafikasining rivojlanishi: 1970 va 1980-yillarda kompyuter grafikasining rivojlanishi bilan yanada real vizual effektlar va simulyatsiyalar mumkin bo'ldi, bu esa yanada interaktiv va immersiv virtual muhitlarni yaratish uchun asos yaratdi.

XX asr oxiri va XXI asr boshlarida kompyuterlarning hisoblash quvvatining oshishi bilan yanada murakkab va real virtual olam va ssenariylarni yaratish mumkin bo'ldi. Smartfonlar va planshetlar kabi mobil qurilmalarning paydo bo'lishi bilan virtual va kengaytirilgan haqiqat yanada qulayroq bo'lib, turli sohalarda, jumladan, ta'lim va ta'limda keng qo'llaniladi. So'nggi o'n yilliklarda ta'lim va o'qitish maqsadlarida immersiv texnologiyalardan foydalanishga qiziqish ortdi. Bu ta'limda, jumladan, til o'rgatishda immersiv texnologiyalardan foydalanish bo'yicha maxsus dasturlar va ilovalar ishlab chiqilishiga olib keldi. Olimlar immersiv texnologiyalarning idrok, o'rganish va xotiraga ta'sirini tobora ko'proq o'rganmoqdalar, bu ularning yordami bilan ta'lim tajribasini optimallashtirish va yaxshilashga yordam beradi. Shunday qilib, immersiv texnologiyalarning kelib chiqishi kompyuter texnologiyalari evolyutsiyasi, virtual muhitga qiziqishning ortishi va uning ta'lim va hayotning boshqa sohalariga potentsial ta'siri bilan bog'liq.

Immersiv texnologiyalar, shuningdek, har bir talabaning individual ehtiyojlari va tilni bilish darajasiga moslashtirilgan o'quv dasturlari va ssenariylarini yaratishga imkon beradi. Bu dars vaqtidan unumli foydalanish imkonini beradi va qiziqarli va samarali o'rganish orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

Immersiv texnologiyalar xorijiy tillarni, shu jumladan rus tilini o'qitish sohasida yangi imkoniyatlar ochadi. Ular talabalarga interaktiv va hayajonli tarzda til muhitiga sho'ng'ish, muloqot qilish ko'nikmalarini mashq qilish va rus

tilini tushunishlarini yaxshilash imkonini beradi. Texnologiyaning rivojlanishi va immersiv ta'lim yechimlarining mavjudligi ortib borishi bilan biz butun dunyo bo'ylab talabalar uchun xorijiy tillarni o'rganish tajribasini boyitib, ta'lim jarayonida ushbu usullarning yanada kengroq qo'llanilishini kutishimiz mumkin. An'anaviy ta'lim tizimi ehtiyojlardan biroz orqada jamiyat. Zamonaviy ta'lim konsepsiyasi maqsadni belgilab berdi. O'qituvchining kasbiy faoliyati - o'quvchilarda qobiliyatni shakllantirish jamiyatda muvaffaqiyatli sotsializatsiya, mehnat bozoriga faol moslashish lozim. Buning oqibati o'qitishda innovatsion texnologiyalarning rivojlanishidir. Innovatsion usullar talabalarning o'quv va kognitiv faoliyatini tashkil etishning yangi uslubi bilan tavsiflanadi. Zamonaviy o'qituvchilar buni tan olishadi.

Ijodiy qobiliyatlarni, intellektual faoliyatni rivojlantirishda muammoli ta'lim texnologiyasi maksimal imkoniyatlarni beradi. Intellektual rivojlanish muammosini ochib berishga katta hissa qo'shgan, muammoli va rivojlantiruvchi ta'lim N.A. Menchinskaya, P.Ya. Galperin, N.F. Talyzina, T.V. Kudryavtsev, Yu.K. Babanskiy, I.Ya. Lerner, M.I. Maxmutov, A.M. Matyushkin, I.S. Yakimanska, A.K. Mynboeva, Z.M. Sadvakasova. Umuman olganda, mumkin ikkita guruh haqida gapiring: o'rganishga bevosita ta'sir qiluvchilar va o'rganishga yordam beradi. Birinchisi quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

- a) kognitiv, ular talabalar tomonidan tushunish uchun ishlatiladi material;
- b) yodlash - uni xotirada saqlash uchun ular engishga yordam beradi aloqa jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklar.

Ikkinchisi o'rganish uchun sharoit yaratish bilan bog'liq va tilni o'zlashtirishda psixologik qiyinchiliklarni engishga yordam beradi. Ushbu texnologiya yordamida talaba haqiqatan ham faol sub'ektga aylanadi ta'lim jarayoni, mustaqil ravishda bilimga ega bo'lish va qaror qabul qilish kognitiv vazifalar mavjud. Bunday usullarning maqsadi faollashtirish, optimallashtirish, bilish jarayonini kuchaytiradi.

Immersiv texnologiyalar innovatsion ta'limni o'z ichiga oladi talabalarni faoliyatga, jamoaviy ish shakllariga majburiy kiritish, fikr almashish asosiy vazifasidir. Innovatsion treningning xususiyatlari quyidagilardan iborat: oldinda ishlash, rivojlanishni kutish; kelajakka ochiqlik; shaxsga, uning rivojlanishiga e'tibor berish; ijodkorlik elementlarining majburiy mavjudligi; sherik turi munosabatlar: hamkorlik, birgalikda yaratish, o'zaro yordam va boshqalar.

Ta'limdagi innovatsiyalar - bu innovatsiyalar, innovatsiyalar ta'lim mazmuni, o'qitish shakllari va usullarida, munosabatlarda "ustoz-shogird", ta'lim axborot texnologiyalaridan foydalanish, o'quv jarayonini tashkil etishda yangi jihozlarni joriy etish, uning boshqaruvi va boshqalar innovatsion texnologiyalar ulardan birini amalga oshirish imkonini beradi. Rus tilini o'qitishning asosiy maqsadlari

o'qishdan o'tish imkoniyatini ta'minlash predmeti tizimli-tarkibiy ta'lim sifatida uni o'rganish vositasi sifatida muloqot va fikrlash, ta'lim va bilim faoliyatini o'tkazish samarali va ijodiy daraja hisoblanadi.

Zamonaviy ta'limda talabalar uchun o'qishni qiziqarli, samarali va qulayroq qilish uchun innovatsion usullardan foydalanish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtai nazardan, virtual va kengaytirilgan haqiqat kabi immersiv texnologiyalar markaziy o'rinni egallamoqda. Ularning rus tilida ikkinchi til darslari sifatida qo'llanilishi talabalar va o'qituvchilar uchun yangi istiqbollarni ochadi. Virtual haqiqat kabi immersiv texnologiyalar talabalarning rus tilida so'zlashuvchi muhitga sho'ng'ishi mumkin bo'lgan virtual muhitlarni yaratishga imkon beradi. Ular virtual ko'chalarni, do'konlarni, restoranlarni va rus tilidan kundalik foydalaniladigan boshqa ssenariylarni o'rganishlari mumkin. Bu talabalarning til muhitida qulay bo'lishiga va rus tilida muloqot qilish ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi.

Kengaytirilgan reallik va boshqa immersiv texnologiyalardan foydalanib, siz o'quvchilarga rus tilini o'rganishga yordam beradigan interfaol darslar va mashqlar yaratishingiz mumkin. Misol uchun, mobil ilovadan foydalanib, talabalar real dunyodagi ob'ektlarni skanerlashi va rus tiliga tarjimalarni olishlari, shuningdek, yangi lug'atni o'rganish uchun audio ko'rsatmalarni tinglashlari mumkin. Tinglash va talaffuz qobiliyatlarini rivojlantirish uchun immersiv texnologiyalardan ham foydalanish mumkin. Virtual yordamchilar va nutqni aniqlash dasturlari yordamida talabalar rus tilida virtual belgilar bilan muloqot qilish orqali talaffuz va tinglab tushunishni mashq qilishlari mumkin.

Immersiv texnologiyalar, shuningdek, har bir talabaning individual ehtiyojlari va tilni bilish darajasiga moslashtirilgan ta'lim dasturlarini yaratishga imkon beradi. Bu sizga darslaringizni shaxsiylashtirish va maksimal ta'lim samaradorligini ta'minlash imkonini beradi. Rus tili darslarida immersiv texnologiyalardan foydalanish o'quvchilar va o'qituvchilar uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Ular haqiqiy til muhitini yaratishga yordam beradi, o'rganishni yanada interaktiv va qiziqarli qiladi, shuningdek, har bir talabaning ehtiyojlariga mos ravishda o'quv dasturlarini individuallashtirishga imkon beradi. Bu esa rus tilini ikkinchi til sifatida yanada samarali o'qitishga olib keladi.

Adabiyotlar:

1. Sait-Abdullaevna M. G. Methods and means of teaching using immersive programs in classroom and extracurricular activities in the russian language // *Intent Research Scientific Journal*. – 2023. – T. 2. – №. 9. – С. 177-181.

2. Гульчехра Саид-Абдуллаевна Махмадиева. Инновационные методы формирования устной и письменной речи учащихся в процессе обучения русскому языку // *Общество и инновации* 2021. №2 (3). URL: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss3/S-pp84-89>.

3. Гульчехра Саид-Абдуллаевна Махмадиева. Основа частей речи в русском языке // Научный журнал Интернаука 2020 № 7 (136). URL: [https://internauka.org/archive2/internauka/7\(136_1\).pdf](https://internauka.org/archive2/internauka/7(136_1).pdf) (дата обращения: 06.12.2021).

4. Махмадиева Гулчехра Саит-Абдуллаевна 2023. Методы и средства обучения с использованием иммерсивных программ на учебной и внеучебной деятельности на русском языке. Научный журнал Intent Research . 2, 9 (октябрь 2023 г.), 177–181.

5. Sait-Abdullaevna M. G. About Specific Training of a Foreign Audience in Russian //Texas Journal of Philology, Culture and History. – 2021. – Т. 1. – С. 56-57.

РЕЗЮМЕ

Mazkur maqolada virtual haqiqat (VR) va kengaytirilgan haqiqat (AR) kabi immersiv texnologiyalar o'quv jarayonini boyitish va rus tilini o'qitish samaradorligini oshirish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu maqola motivatsiyani oshirish, tilni tushunishni yaxshilash va yanada jozibali va interaktiv o'quv muhitini yaratish uchun rus tili darslarida immersiv texnologiyalardan foydalanish metodologiyasini ko'rib chiqadi. Ta'lim jarayoniga immersiv texnologiyalarni joriy etishning asosiy tamoyillari va usullari ularning pedagogik salohiyati va mavjud o'quv dasturlariga integratsiya qilish imkoniyatlarini hisobga olgan holda ko'rib chiqiladi. Shuningdek, rus tili darslarida immersiv texnologiyalarni amaliy qo'llash misollari va ularning samaradorligi bo'yicha olib borilgan tadqiqot natijalari muhokama qilinadi.

РЕЗЮМЕ

В данной статье такие иммерсивные технологии, как виртуальная реальность (VR) и дополненная реальность (AR), предоставляют уникальные возможности для обогащения образовательного процесса и повышения эффективности обучения русскому языку. В данной статье рассматривается методология использования иммерсивных технологий на занятиях по русскому языку для повышения мотивации, улучшения понимания языка и создания более увлекательной и интерактивной среды обучения. Рассмотрены основные принципы и методы внедрения иммерсивных технологий в образовательный процесс с учетом их педагогического потенциала и возможностей интеграции в существующие образовательные программы. Также будут обсуждаться примеры практического применения иммерсивных технологий на занятиях русским языком и результаты исследований их эффективности.

SUMMARY

In this article, immersive technologies such as virtual reality (VR) and augmented reality (AR) provide unique opportunities for enriching the educational process and increasing the effectiveness of teaching the Russian language. This article examines the methodology of using immersive technologies in Russian language classes to increase motivation, improve language comprehension, and create a more engaging and interactive learning environment. The main principles and methods of introducing immersive technologies into the educational process are considered, taking into account their pedagogical potential and the possibilities of integration into existing educational programs. Also, examples of practical application of immersive technologies in Russian language classes and the results of research on their effectiveness will be discussed.